

INSEMNARI

Origina poetului André Chénier

Într'un moment de revoltă în privirea oamenilor revoluției cari conduceau Franța, marele poet apostrofă țara sa: „Eu nu sunt fiul ei, eu sunt fiul Heladei”.

„Geniul meu este grec...”

În toate biografiile poetului, se arată că a fost născut în Constantinopol în 1762. Al treilea fiu al lui Louis Chénier, consul general al Franței. Mama sa era greacă, celebră prin spiritul și frumusețea sa.

Lanson caută să dovedească că în opera lui Chénier să simte origina greacă. El avea în sânge ceva care-l făcea să înțeleagă frumusețea spiritului antic, mai bine de cât toți ceilalți scriitori cari au studiat și imitat antichitatea. Pe când alții nu vedeau de cât amintirile de școală sau decorurile de operă, el prindea fără nici o sforțare, realitățile concrete într-o perfectă armonie cu intima sa organizație.

Grecia, desigur, că are patria spiritului său. Chénier are bucăți de-o originalitate rară, cari nu-și pot găsi pereche în literatura franceză. În ele se găsește ceva antic, fără a fi nimic artificial: o poezie ușoară, limpede, plastică, scăldată de lumină, în forme armonioase. Cum s'ar putea explica realizarea unei asemenea perfecție ca în versurile sale antice? El n'a văzut numai în exterior operele grecești, el a simțit sufletul care le-a realizat. Și-a găsit propria sa natură. Și de aceea se deosebește complet de ceilalți fabricanți de antichități din epoca revoluționară.

Acum în urmă, Bertrand Barreilles, în *Mercure de France*, dovedește că tatăl poetului n'a fost niciodată consul în Turcia, ci negustor bogat de stofe la Constantinopol. Mama poetului, Elisabeta Senti l'Homaca, era fiica unui juvaergeriu „furnisorul seraiului” de origine levantină, nu greacă.

E drept însă că atunci când tatăl poetului se stabilește în Franța, soția sa nu știa francezește, vorbea numai limba greacă și italiană. Curioasă a fost marea influență ce-a avut asupra lui Andrei Chénier limba greacă pe care o învățase la perfecție, ca limba maternă. O studia continuu cu pasiune și chiar își nota confidențele sale, cu caractere grecești.

Se cunoaște sfârșitul tragic al marelui poet. Indrăzneala și violențele de condeiu i-a atras asupra capului, răzbu-narea crudă a atotputernicilor revoluționari învingători.

Celebrul și nefericitul poet a fost trecut pe lista pro-scrișilor. Arestat pentru conduita sa *neclivă*, nu este scos din închisoare, de cât pentru a fi executat.

În pachetul cu ruțe murdare, trimis familiei, s'au găsit și o parte din operele lui scrise în timpul cât a stat la pușcărie. Pe un petic de hârtie erau transcrise în fugă nemuritoare versuri:

„Ca o ultimă rază de soare, ca o ultimă suflare de zefir...”

Două aniversări ale dramei „L'Aiglon”

Douăzeci și cinci de ani nu constituie pentru o piesă de teatru, o existență, de disprețuit. Foarte multe lucrări, primite cu entuziasm în seara primei lor reprezentări, dispar din repertoriu, după foarte scurtă vreme. Ele nu ating niciodată această aniversare de 25 ani, vârsta, care, pentru om, trece drept primăvara vieții.

Der „L'Aiglon”, primit cu aplauze și aclamații în seara premierelor, a cunoscut această rară faoare a soartei: Simpatia publicului nu l-au abandonat. De aceea reprezentarea lui jubiliară nici nu se poate considera drept o reluare, fiindcă, pe aful teatralului Sarah Bernardt, „L'Aiglon” apare destul de des. El formează piesa de rezistență, întocmai cum „Faust” e baza repertoriului Operei din Paris, iar „L'Artésienne” a teatralului Odéon.

Joi, 12 Martie, „L'Aiglon” a serbat două aniversări în același timp: aceea de 25 ani de existență și aceea de 2000 de reprezentări la teatrul Sarah Bernardt. De altfel, în alt teatru din Paris nici nu s'a jucat...

Edmond Rostand

2000 de reprezentații în 25 de ani, adică 80 de spectacole pe an, fără întrerupere, în cursul unui pătrar de veac, formează, fără îndoială, un succes...

Val, dar nici unul dintre cei vechi nu mai era pe scenă. Așa că mai există marelui comediant André Calmettes, creatorul lui Metternich.

Sarah Bernardt, creatoarea ducelui de Reichstadt, dispărută; și dispărut de asemenea, Edmond Rostand, marele poet al „Puiului de Vultur” și al lui „Cyrano de Bergerac”... De câțiva ani, cu rămășițele pământice ale lui Rostand, doarme în pământ, ultimul mure romantic francez...

Refete pentru teatru

A aparut recent, la Paris, o reeditare a unei lucrări foarte curioase. E vorba de „Cele treizeci și șase lucrări dramatice”, un studiu al d-lui Georges Palti, aparut mai de multă vreme în „Mercure de France” și apoi publicat în volum...

D. Palti pretinde că tot teatru antic și modern se poate reduce la treizeci și șase de situații, și că nu există, în vreo piesă din orice timp și din orice literatură, vreo situație, care să nu intre în clasificarea d-sale.

E drept că această clasificare este făcută în termenii cam vagi, dar oricum, tentativa rămâne interesantă. Spunem „tentativă”, de oarece d. Palti nu va isbuti

desigur să înglobeze în vreun număr din catalogul d-sale situațiile extrem de noi și de amuzante din piesele lui Pirandello. „Henric IV” — și chiar „Cusutoreasa din Lu-neville” a lui Alfred Savoir — nu-și au locul în cele treizeci și șase de clase, cu pricina.

Ideea de a cataloga situațiile dramatice, în chipul elementelor prime din chimie, între cari pot avea loc o serie infinită de reacțiuni, nu poate fi admisă — deși ea decurge din acel mare principiu al esteticii clasice și mediteraniene, pentru care subiectul nu contează, sau contează foarte puțin, interesul real și nouitatea operelor, uzitând numai în stil și compoziție.

O monumentală operă a lui Clemenceau

Clemenceau, bătrânul om politic al Franței, impetuoz ziarist și medicu literat, a terminat o „de longue haleine”, la care lucrează de trei ani, dar, care, după ce-rearea lui expresă, nu va vedea lumina tiparului decât zece ani după moartea lui.

Clemenceau

Impotriva tuturor așteptărilor, opera aceasta nu conține o aluzie măcar la marile evenimente, în care Clemenceau a fost direct amestecat. E vorba, după cât s'a putut afla de o lucrare de pură filozofie, fruct al meditațiilor unei vieți întregi, din care omenirea nu cunoaște decât partea activă.

Clemenceau a început să-și scrie opera după ce s'a retras definitiv din viața politică; ea este împărțită în trei mari volume de câte 500 pagini fiecare.

Nu lipsește decât titlul lucrării, căreia Clemenceau i-a scris până și cuvântul „Fine”.

Bătrânul om de Stat are 84 de ani, și se bucură de o sănătate excelentă.

Cărți despre teatru

Teatru devine din ce în ce mai mult, factorul predominant al mișcării culturale. Și aceasta, în toate țările... Teatru este mai succint, mai complet, mai ușor perceptibil, mai scurt ca durată, cerând mai puține eforturi, și — nu trebuie să uităm — trăim într-o epocă de oameni esențialmente grăbiți.

De aceea, nu trebuie să ne mire că teatrul începe să aibă o literatură a lui, particulară, în afară de operele și criticele dramatice.

În Franța, în ultima vreme, a aparut o serie de volume, ocupându-se tot de istoria teatrului.

„Comedia de moravuri” este titlul unei lucrări de mare anvergură, unui studiu interesant și pitoresc, pe care-l începe d. Louis Allard printr'un prim volum asupra comediei de moravuri în răstimpul dintre anii 1795 și 1815. Firește, douăzeci de ani e puțin; și epoca directoriului și a imperiului nu a fost poate cea mai propice dezvoltării artelor, totuși, ce lucruri interesante știe să ne spună d. Allard despre opunerea dărâ a societății franceze din acele vremuri, impotriva tendinței de a o caracteriza, viu manifestată de autorii teatrali ai epocii.

D. Allard promite, pe curând, un al doilea volum, în care va duce interesantul studiu început până la „Dama cu Camelii”...

O altă carte nouă despre teatru este aceea a d-lui Lyonnet, „Les Premières de Jean Racine”. D. Lyonnet este unul din acei savanți istorici, care în loc să se ocupe de viețile regilor și tactica generalilor de acum o sută sau cincisute ani, s'ormonește bătrâne arhive și prăfuite biblioteci, pentru a da de amănuntele necunoscute, dar atât de pasionante, ale vieții din trecut. D-sa a întreprins astfel un studiu asupra împrejurărilor, în care au avut loc premierele tragediilor lui Racine. Studiul acesta vine după un altul, aparut anterior, asupra premierelor lui Molière.

Sunt o serie de adevărate reportaje asupra teatralului din a doua jumătate a secolului XVII. D. Lyonnet a regăsit numele interpretelor, a descoperit intrigele din jurul distribuțiilor, a găsit mărturiile de chipul în care se comportau acești clasici la premierele lor, de modul cum reacționa publicul, de felul cum se consacră un succes...

Sunt pagini, în adevăr pasionante, asupra unui trecut vechi de trei veacuri, pe care toți d. Lyonnet îl revine cu un talent, o vervă și o erudiție rară.

Reaparția lui Tit-Liviu

Nu este nici un an, decând profesorul Fasco di San Martino a căpătat o celebritate mondială, prin indiscreția unui prieten de al său, care a comunicat ziarelor că profesorul napolitan a isbutit să descopere în cripta Capellei unei mănăstiri ruinate din Neapole, prețioase manuscrise antice, conținând întreaga operă a lui Tit-Liviu.

Stirea aceasta a provocat pe atunci o imensă valvă. Toată presa mondială s'a ocupat de importanța descoperirii lui San Martino, — pentru restabilirea istoriei romane din prima perioadă a Cetății Eterne.

Din nefericire, s'a dovedit mai târziu că profesorul napolitan nu descoperise nimic, și că faimoasele manuscrise nu constituiau decât un imens „bluff”.

Trebuie să recunoaștem că această constatare s'a făcut numai în urma refuzului încăpățănat al descoperitorului de a sta de vorbă cu cineva și a da date mai precise asupra descoperirii sale. De atunci nu s'a mai vorbit de San Martino nici de Tit-Liviu...

Iată însă că profesorul de istorie și filologie a transcris în latină curentă, manuscrisele, pe care se încăpățânează să le creadă a lui Tit-Liviu. În curând, va arunca o provocare întregii lumi savante... Polemica va reluce deci, și nu este una din cele mai puțin interesante.

Bernard Shaw și Wilde

Bernard Shaw a republicat unele din lucrările sale, mai puțin cunoscute, deși sunt, incontestabil, de o valoare cel puțin egală cu a pieselor lui de teatru.

Este vorba de „Essais”-urile lui, publicate pentru prima oară în volum, acum vreo 15 ani.

Aceste „Essais”-uri, nu sunt altceva decât foiletoanele lunare, pe care marile dramaturgi englezi le scria pentru „Neue Freie Presse”. Primul foileton se ocupă de Oscar Wilde, care tocmai scrisese „De profundis”, și se mai afla în închisoare.

Foiletonul începe așa: „Există doi oameni inteligenți în Anglia: Oscar Wilde și eu mine”, și continuă pe același ton, arătând că „De profundis” departe de a fi un act de pocință, este o nouă încercare a lui Wilde de a-și bate joc de burghesia engleză, care a plâns citind această lucrare, de care el, Shaw, a râs cu multă poftă, înțelegând toată perfida șiretenie a lui Wilde.

Tot în acest volum se află și un admirabil studiu comparativ asupra marilor artiști — astăzi dispărute, pe atunci în culmea gloriei — Sarah Bernardt și Eleonora Duse.

Shaw închină un imn de slavă Eleonorei Duse, executând sângeros arsa Sarei Bernardt, pe care o găsește falsă, în toate manifestările ei artistice.

Henri Béraud, cronicar dramatic

Premiul Goncourt acordat romanului „Le Martyre d'un obèse” a scos dintr'odată în evidență cercurile literare pariziene, pe un tânăr, roz și rotund reporter de oarecare celebritate în lumea gazetărească, pe Henri Béraud.

De atunci, Henri Béraud a devenit nu numai scriitorul, ci și „tipul” la modă, pentru pariziienii, gata să consacre cu simpatia și entuziasmul lor, o victorie serioasă și trainică.

Henry Béraud

De cele mai multe ori, poezii și nuvelistii, văsand în adolescență Pegași inaripați, care să-i ducă val-vârtej până pe culmile Parnasului, sfârșesc prin a face reportajul parlamentar la vreun mare cotidian politic. Cu Béraud s'a întâmplat tocmai dimpotrivă. A debutat ca reporter, și termină ca scriitor.

Dar cum ziaristul trebuie să fie un cunoscător al tuturor ramurilor de activitate omenască, Béraud neuitându-și vechia meserie, a rămas în literatură cu acea multilateralitate de preocupări, caracteristică profesiunilor presei.

Ultimul aspect sub care ne apare, este acela de cronicar teatral. De curând, a aparut la Paris, un volum „Retours à pied”, în care Béraud își publică o serie de cronici teatrale apărute în „Mercure de France”.

Vii, colorate, pline de spirit și de sevă, de admirabile trăsături de caricatură, aceste impresii de teatru încep prin a irita, dar sfârșesc prin a încanta.

Ele irită, fiindcă Béraud este extrem de injust. De îndată ce îl supără cineva, se năpustește asupra lui cu furor, și-l lovește cu toată pasiunea, ne alegând prea mult înexacitățile, falsele și interesatele interpretări, sau nedreptele ridiculizări.

Dar Béraud a prevăzut aceste observații, de aceea, în prefață își califică volumul drept „o carte injustă și pătimasă”.

Totuși, atunci când vorbește de Antoine, Copeau, Dullin, devine cald și generos. Dar vai de Comedia Franceză, de Silvain, de Georges Berr, Duflos, Paul Claudel și chiar Jules Romanin.

Impotriva lor își îndreaptă Béraud pana lui ascuțită, miuită în cerneală învenimată...

MARUNTE

— Conferințele profesorului Carcopino dela Facultatea de Litere din Paris asupra „Imperialismului roman” au fost fixate în zilele de Marți și Miercuri și Joi, orele 6—7 seara, în sala XXI a Universității noastre. Ele vor dura trei

săptămâni. Cursurile au început Marți, 24 corent. În afară de conferințe, profesorul Carcopino face exerciții de seminar, Joia, orele 11—12, sala IX.

— Universitatea de vară dela Geneva va începe să funcționeze în luna August 1925. Inițiatorul ei este profesorul universitar Edmond Privat. Universitatea are patru secțiuni: pedagogie și psihologie, filologie, științe fizice și drept internațional.

— „Societatea Scriitorilor Români” și-a alcătuit biroul central de conducere în felul următor: Adela Xenopol: prezidență, Constanța Hodos, Isabela Sadoveanu și Margareta Miller-Verghe: vice-prezidențe, Natalia Negru, Cath. Raicovicianu, Fulmen și Laurenția Bacalbașa: secretare, Sarina-Cassvan Pas; casieră, Sofia Nădejde, Bucura Dumbrava și Laura Vampa, membre raportoare în comisia de critică. Comitetul a fost ales pe un timp de trei ani.

— A aparut No. 5 din Revista „Omul liber” la care scriu d-nii: Ion Pas, Leon Feraru, Victor Eftimiu, Em. Cerbu, Al. Terziman, I. Peltz, Mihail Celarianu și Eduard Sbierea.

— Următoarele volume au aparut din Biblioteca „Diminețea”: Ion Dangorozi: Surpriză. Sanda Tolejan: Povestile lui Hinu Ion. Jack London: Omul cu obrazul incrustat. I. Ciocrlan: Flămânzii. Eug. Bouraeanul: Lupii.

— D. Emanoil Manoliu, fost artist al Teatralului Național din Iași, a scos zilele acestea un volum intitulat: O privire retrospectivă asupra Teatralului moldovenesc.

— D. N. Iorga a primit din partea Universității din Strasburg, titlul de *doctor honoris causa*.

— A aparut Aripa, ziar săptămânal de aviație.

— A aparut almanahul „Argus” pe anul 1925.

— S'a închis la „Cartea Românească” expoziția marelui pictor A. Verona despre a căruia bogăție n'a scris, la noi, mai nimenia.

— A murit la Paris Andre Tudese, redactorul ziarului „Le Journal” cunoscut pentru anchetele sale în străinătate.

— Ultimele publicații apărute: George Mihail Zamfirescu: Cuminecătura, piesă într'un act. V. Tempanu: Div scrisul vechiu, antologie. Al. Rolly: Studente.

— A murit la Berlin savantul dr. Wassermann.

— În biblioteca „Asociațiunii” din Sibiu continuă să apară lucrări alese de literatură, de artă, de educație și de cultură populară. Acum de curând a aparut No. 124, cuprinzând: O bucată de pâine din Banat, și alte schițe originale, de Horia Petrea-Petrescu. În același timp au aparut în Buletinele editate de despărțământul din Sibiu al „Asociațiunii”: Om nou se naște în iaduri de Horia Petrea-Petrescu, și Glasuri de alarmă din toate taberele. Amândouă se răspândesc grațiu în scop de propagandă morală.

— Universitatea Populară a soc. „Prietenii Științei” din Craiova, continuă seria cursurilor sale după următorul program: Marțea: Istoria literaturii franceze, de prof. C. D. Fortunescu, Joia: Istoria civilizațiunii, de prof. A. Vasiliulescu, Sâmbăta: Istoria poporului englez în secolul XIX, de prof. T. Ștefănescu.

— Comitetul Monumentului „Traian Demetrescu” — Craiova — anunță că bustul poetului va fi inaugurat în curând.

— Au aparut următoarele volume în biblioteca „Cartea Vremii”: En. Bucuța, Legătura Roșie, Charles Maurras, Viitorul inteligenței, trad. Tudor Vianu și Ion Pillat: Satul meu, versuri.

— Săptămâna aceasta apare romanul psicho-patologic-social „Femeia isterică” de dr. Marcel Olin.

— A aparut în Biblioteca „Diminețea”, No. 22, volumul de schițe și amintiri: „Povestile lui Hinu Ion”, de Sandu Tolejan.

— În editura literară a Casei Școlarelor, a aparut volumul de poezii: „Paharul blestemat”, de G. Rotică.

— Cristian Dorcy a întreprins, la Paris, o nouă anchetă literară, cam în felul celeia pe care o continuă „Rampa”. Anume: 1. — Cum trebuie să se manifeste un tânăr scriitor al anului 1925? 2. — Cum v'arți manifestat? 3. — Unde ați publicat pentru prima oară? 4. — Păstrați debutului vre-o amintire? Plăcută sau neplăcută. Și cere a-nume?

— A aparut la Paris primul număr din colecția „Cahiers de Paris” cu o lucrare a lui Georges Duthamel: „De-liberations”.

— O colecție identică a fost inaugurată la Louvain. „Cahiers de la jeunesse catholique belge”.

— Un admirabil portret-literar: C. F. Ramuz, publicat în „Les nouvelles littéraires” Maurice Martin du Gard.

— A aparut No. 10 din revista „Gândirea”, cu următorul sumar: La ultima margine, de Ion Darie, Sanie peste zăpada veacului — Gând, de Aron Cotrus, Făgăduinții din flăcări, de Lucian Blaga, Iată a sunat ceasul, de Cezar Petrescu, Thomas Hardy — versuri în românește, de Dragoș Protopopescu, Versuri de Sandu Tudor, Realitatea românească, de Ioan Slavici și Intre trecut și viitor, de Virgil Zaborovschi.

— Din Cairo se anunță că, pe lângă piramide, s'a făcut o descoperire senzațională, care rivalizează cu descoperirea mormântului lui Tutankamon. S'a găsit mormântul unui rege egiptean din dinastia a IV-a, predecesorul lui Cheops. Numeroase obiecte de o valoare extraordinară pentru știință și de o frumusețe uimitoare, au fost scoase la lumina zilei.

— A aparut „Lectura”, — Floarea literaturilor străine No. 6, cuprinzând: „Slavi ai iubirei” și „Un pungaș de frunte”, ambele de Knut Hamsun, celebrul autor norvegian, premiat în 1920 cu Premiul Nobel. Romanul său „Foamea” a fost tradus în mai toate limbile culte. Traducerea din „Lectura” e de Eugen Relgis.

— În No. 7 al „Lecturii”, care a aparut ieri, avem un dar din pana măestră a causticului nostru humorist D. D. Pătrășcanu. Sub titlul „Humorul francez”, ne redă, create din nou în românește, irezistibile bucați alese din maestrul hazului: Tristan Bernard, Courteline, M. și A. Fischer, Maingaux, Rip, etc.

— Conferințele profesorului Carcopino dela Facultatea de Litere din Paris asupra „Imperialismului roman” au fost fixate în zilele de Marți și Miercuri și Joi, orele 6—7 seara, în sala XXI a Universității noastre. Ele vor dura trei

Totuși, atunci când vorbește de Antoine, Copeau, Dullin, devine cald și generos. Dar vai de Comedia Franceză, de Silvain, de Georges Berr, Duflos, Paul Claudel și chiar Jules Romanin.

Impotriva lor își îndreaptă Béraud pana lui ascuțită, miuită în cerneală învenimată...

— Conferințele profesorului Carcopino dela Facultatea de Litere din Paris asupra „Imperialismului roman” au fost fixate în zilele de Marți și Miercuri și Joi, orele 6—7 seara, în sala XXI a Universității noastre. Ele vor dura trei

Totuși, atunci când vorbește de Antoine, Copeau, Dullin, devine cald și generos. Dar vai de Comedia Franceză, de Silvain, de Georges Berr, Duflos, Paul Claudel și chiar Jules Romanin.

Impotriva lor își îndreaptă Béraud pana lui ascuțită, miuită în cerneală învenimată...

Totuși, atunci când vorbește de Antoine, Copeau, Dullin, devine cald și generos. Dar vai de Comedia Franceză, de Silvain, de Georges Berr, Duflos, Paul Claudel și chiar Jules Romanin.

Impotriva lor își îndreaptă Béraud pana lui ascuțită, miuită în cerneală învenimată...

Totuși, atunci când vorbește de Antoine, Copeau, Dullin, devine cald și generos. Dar vai de Comedia Franceză, de Silvain, de Georges Berr, Duflos, Paul Claudel și chiar Jules Romanin.

Impotriva lor își îndreaptă Béraud pana lui ascuțită, miuită în cerneală învenimată...